

Виктория Дьяконова: "Эдэр ыччакка анаан, М.К. Аммосов туһунан матырыяаллары хангаты"

Үлэ тобооһо:

Биһиги араас аахсыйаларга, көрдүүр-чинчийэр экспедицияларга кыттабыт. Оскуолатаабы мусойбут өрөспүүбүлүкэтээби байыаннай-патриоттуу көрүүгэ кыайбыта. Оттон "Родничок" диэн оҕо тэрилтэтэ Ыччат министристибэтин Гранын ылары ситиспитэ. Ржев куоракка сэриигэ өлбүт биир дойдулаахтарбытын көрдүүбүт. Биһиги кылаас киэн туттар биир дойдулаахпыт М.К. Аммосов олобун, үлэтин үөрэтэбит. Хомойуох иһин, Максим Аммосов туһунан оҕолорго аналлаах уус-уран, тийимтиэ кинигэ суох. Оскуолабыт III кылааһын үөрэнээччилэрин ортолоругар ыйытыннык онорбуппут. Алын кылаас оҕолоро киэн туттар киһибит Сахатын сиригэр оруолун туһунан ситэтэ суох билиилээхтэр эбит диэн түмүккэ кэлбиппит. Онон, кыра кылаастан М.К. Аммосов туһунан билии сабаланырын, кини аатынан киэн туттуу уһуктарын туһугар үлэбитин сабалаабыппыт.

Сыала:

Государственной, политической деятель М.К. Аммосов аатын үйэтиигэ бэйэ сэмэй кылаатын киллэри, "Аммосовка аналлаах уруктар" диэн алын кылаас оҕолоругар бырайыагы үрдүкү кылаас волонтердара ытталарын ситиһии, көбүлээһин.

Соруктар:

- Бу тиэмэбэ сыһыаннаах теоретической матырыяаллары үөрэтии; оҕолорго М.К. Аммосов туһунан төһө билэллэрин бэрэбиэркэлиир ыйытынныгы бэлэмнээһин;
- Үөрэнээччилэр М.К. Аммосов туһунан дакылааттарын хомуйуу;
- Үөрэтэр аналлаах квест-оонньуулары, онлайн-биктэриинэлэри электроннай хомуруунньукка киллэри, түмүү.

Сабабалааһын:

"Аммосовка аналлаах уруктар" бырайыак интерактивной хайысхалаах буолан, үөрэнээччигэ, учууталларга, эбии үөрэхтээһин үлэһиттэригэр, волонтердарга, кыраайы үөрэтээччилэргэ туһалаах буолуоҕа.

Ханнык ньымалары туһанныбыт:

Научная литература, архыып чакчыларга, кэпсэтии, презентацияны онорууга бырайыактааһын, толорбут үлэни чинчийи, түмүгү таһаарыи.

Үлэ сонуна:

Патриоттуу тыыны уһугуннарыи.

Хаартыскаба: Максим Аммосов төрөөбүт Аччыгый Арытыгар таһа сылдьан.

2016-2020 сс. тугу гынныбыт?

Бастаан Аччыгый Арыи диэн Максим Аммосов төрөөбүт сири көрбүппүт. Оно эргэ обелиск баара. Төрөөбүт балабана чөлүгэр түһэрilibэтэх этэ. Намна 1906-1909 сс. үөрэммит дьизэтэ баара. Максим училищеба 9 сааһыгар киирбит. Мөссүйүөнтэ уон оҕо олобут. 30 оҕо үөрэммит. Ити дьизэни көтүрэн баран, сана поликлиниканы туппуттара. Улуустаабы "Аммосов аабыларыгар" Балабанаахха М. Аммосов үөрэммит дьизэтин сөргүтэн тутарга уонна макет эбэтэр обелиск туруорарга этии киллэрбиппит. 2019 с. балабан макета, Аал Луук мас тутуллубуттара, арай, обелиск өссө да суох.

Чабылхай Максими үйэтиигэ оскуолабыт оҕолорун кылаата

2000 с. оскуолабыт оҕолоро "Максим оҕо сааһа" диэн кинигэни бэйэлэрэ тутан-хабан онорбуттара. Ити кинигэттэн биһиги элбэби биллибит. М.К. Аммосов оҕо сааһын, улууспут биир үйэ иннинээби олобун-дьаһабын чинчийдибит, араас источниктары кытары үлэлииргэ, тэннээн көрөргө үөрэннибит. Итинник улахан үлэ оскуола эрэ иһинэн мунурданара кыра дии саныыбыт. Ол иһин, оскуола издательствотыгар анал кинигэ гынан таһаатардыбыт уонна кылаас чаастарыгар туһанабыт. Итиэннэ "Чабылхай Максим" диэн

оҕолор дакылааттара түмүллэр диискэтэ уруктарга, кылаас чаастарыгар туттулар.

"Азбука жизни М.К. Аммосова" диэн бэрт умсулбанаах оонньууну икки сыл устата онорбуппут. "Компьютоша" лаабырга сайын презентация онорорго үөрэмиппит. Оно сылдьан, ити азбуканы электроннай көрүнгээх гына онорор санаа киирбитэ.

Биһиги "М.К. Аммосов уонна П.А. Ойуунускай олохторун маршрутунан айан" диэн бырайыагы толкуйдаабыппыт. Ити айан М.К. Аммосов, П.А. Ойуунускай төрөөбүт, оҕо саастара ааспыт сирдэрин, оскуолаба үөрэммит кэмнэрин, Дьокуускайга реальной училищеба добордоспут, учуутал семинариятыгар бастакы куруһуоктарга, литературнай түмсүүлэргэ бииргэ үлэлээбит, алтыспыт кэмнэрин, Саха өрөспүүбүлүкэтин төрүттээбиттэрин, хара балыырга түбэспиттэрин хабар.

Түмүк:

Бу матырыяаллар көмөлөрүнэн биһиги М.К. Аммосов олобун, үлэтин туһунан элбэби биллибит. Кини 25 саастаабар ССРС наукаларын Академиятын научнай экспедициятын тэрийбитин, салайытын сөбөбүт. Улууспутугар Максим Аммосов олобун кытары ситимнээх бэлиэ сирдэр, тутуулар аһыйахтарыттан, оҕолорго аналлаах кини оҕо сааһын, олобун сырдатар литература кырыымчыгыттан хомойобут. Биһиги чинчийэр үлэбит атыттарга эмиэ көмөлөөх буолуо диэн эрэнэбит. Онуоха кини оҕо сааһын сырдатар электроннай кинигэнэн эрэ мунурдаммакка, кини биир санаалаахтарын, доботторун, дьизэ кэргэнин туһунан баай информация хомуллара ордук. Түөрт сыл устата биһиги үлэбит улуустаабы, өрөспүүбүлүкэтээби "Аммосов аабыларга", "Кэскилгэ хардыи" НПК-ба, "Виноградовской аабыларга" үрдүктүк сыаналаммыта, итиэннэ "Старт в науку" диэн Бүтүн Россиятаабы НИР бэстибээлин Дипломунан наһараадаламмыппыт.

Виктория Дьяконова,

IX кылаас,

Нам 2 №-дээх оскуолата.

Салайааччы: В.В. Сивцева.

Нам.

